

ERIK SKARE

E-BOK

PALESTINA

EI POLITISK REISEHANDBOK

Rødt!

PALESTINA
EI POLITISK REISEHANDBOK
Av Erik Skare

© Forlaget Rødt! 2014

Omslagsbilde: Torje Sæbø

Alle foto: © Erik Skare

Satt med Sabon 10/12,4, Helvetica Neue , Myriad Pro
Boka er også få som vanlig bok. 2012

ISBN 978-82-91778-83-9

ERIK SKARE

PALESTINA

EI POLITISK REISEHANDBOK

MED FORORD AV ILAN PAPPÉ

FORLAGET RØDT!

Innhold

Takk	6
Forord av Ilan Pappé	8
Forfatterens forord: Å være menneske	12
 DEL 1: Før avreise	19
Kapittel 1: Forberedelser	20
Avreise	21
Enkle forberedelser	23
Klær og kultur.	24
Kapittel 2: Ankomst til Det hellige land	28
Ankomst og avhør	29
Du har blitt nekta innreise	31
Innreise fra Jordan	32
Rafah-overgangen (Egypt) til Gaza-stripa	34
Kapittel 3: Reise gjennom Palestina	38
Kontrollpostene.	41
Ting å tenke på før og mens du reiser	43
Jerusalem.	45
Ramallah	50
Nablus.	54
Betlehem	59
Hebron/al-Khalil	61
Kapittel 4: Tid for hjemreise	64
Hva du kan forvente.	65
Huskeregler.	66
Trakassering	68
Kapittel 5:	
Solidaritetsarbeidet begynner	70
Borte bra, men hjemme viktigst.	71
Solidaritet i praksis	76
 DEL 2: «Ingen kommer undan politiken»	79
Kapittel 6: Flyktning	80
Et vitnesbyrd om al-Nakba.	81
Bakgrunn	85
Å jobbe i flyktningleirene.	87

Kapittel 7: Muren, bosettingene og kampen mot apartheid	94
Bakgrunn	95
Seam Zone	96
Bosettingene og «By Pass-Roads»	97
Bosetterne	100
Kapittel 8: Husriving og fordrivelse av et folk	110
Bakgrunn	111
Israeli Committee Against House Demolitions (ICAHD)	132
De palestinske beduinene	133
Hva kan du gjøre?	137
Kapittel 9: Arbeidsforholda for palestinerne i Jordandalen	144
Bakgrunn	145
Hva kan du gjøre?	150
Kapittel 10: Livet i Gaza – mellom okkupasjon og beleiring	154
Bakgrunn	155
Tryggleik	158
Kva kan du gjere der?	159
Kva kan du gjere i Noreg?	160
DEL 3: Hva nå?	163
Kapittel 11: Okkupasjonsprofitøren Norge	170
Hvordan klarer Norge å ri to hester samtidig?	174
Kapittel 12: Ingen vanlig fagforening: Historia om Histadrut	178
Kapittel 13: Spørsmålet om det norske og israelske akademia	182
Kapittel 14: Sluttord	190
Anbefalt litteratur	192
Noter:	193
Tillegg:	200
En kronologisk oversikt	200
Sionismen	209
Et utvalg palestinske partier og grupper	214
Ordliste	218
Om poetene	220

TAKK

Ilan Pappé, Magne Hagesæter, Kristian Skaar, Siri Thorson, Elisabet Sausjord og Jenny Rømo har skrevet egne bidrag i boka.

Pernille Myrvold, Abdelmagid Rashid og Hashem Malki har hjulpet meg med oversettelsene av de arabiske diktene da jeg hadde mest lyst til å kaste ordboka og grammatikkbøkene ut av vinduet. Magnus Bernhardsen og min far, Olav Skare, har oversatt forordet av Ilan Pappé.

Mamma og pappa, August Skare, Annicken Lundgård, Steinar Pedersen, Jon-Arne Jørstad, Pål Steigan, Torstein Dahle, Berit Aaker, Bjørn Egil Johansen, Kjersti Nordby, Gullbrand Giacobbe-Helleberg, Sylvin Thomassen, Mass Soldal Lund, Erik Lønne, Peter M. Johansen og mange andre bidro med sine synspunkter, innvendinger og massevis av knallhard kritikk slik at denne boka kunne bli virkelighet.

De meninger, feil og mangler som eventuelt skulle dukke opp, er ene og alene mitt ansvar.

Ramallah, den 2. november 2012

Erik Skare

Och dom som försöker tänka sej
en annorlunda värld
slås sönder med batonger
och gasas med gevär

– *Björn Afzelius og Mikael Wiehe*

*Skrevet med
Charary-familien,
Amira, og Abu Hassan
i alle mine tanker.*

FORORD AV ILAN PAPPÉ¹

Hennes øyne og tatovering er palestinsk
Hennes navn er palestinsk
Hennes drømmer og sorg palestinsk
Hennes tørkle, føtter og kropp palestinsk
Hennes ord og stillhet palestinsk
Hennes stemme palestinsk
Hennes fødsel og død palestinsk
– *Mahmoud Darwish*

Kvart år reiser mange hundre vestlege aktivistar til Palestina for å vise solidaritet og for å hjelpe eit folk som er under direkte og indirekte okkupasjon: dei kringsette i Gaza-gettoen eller dei som er underlagt apartheid og diskriminering inne i Israel.

I dei siste åra har det offisielle Israel sett på desse besøkande som eit eksistensielt trugsmål. Kva dei eigentleg fryktar, er ikkje heilt klart. Ein kan gå ut frå at ein viktig grunn er at styresmaktene og sikkerheitstenestene ønskjer å halda den undertrykkande verkelegheita på bakken skjult. Men kan ein sjå for seg at dei verkeleg prøver å blokkere informasjon i ei tid med Internett og der utanlandsk presse relativt enkelt kan reise frå Jerusalem til kor dei vil i dei okkuperte områda?

Ei meir uhyggeleg forklaring er at Israel ønskjer å halde oppe ein fin balanse mellom undertrykking og motstand, ein balanse som lett kan forstyrrast av arbeidet til aktivistar i og utanfor Palestina. Livet med undertrykking og okkupasjon må vere levelleg nok slik at ein ikkje får ein ny intifada, men samtidig brutalt nok slik at folk mistar trua på at dei kan endre på verkelegheita, og til og med forlate landet, om dei har råd til det. Nærveret av aktivistar på bakken er den viktigaste koplinga til menneske utanfor grensene til den jødiske staten, og til ei

1 Oversatt av Magnus Bernhardsen og Olav Skare.

verd som forstår kva undertrykkinga og okkupasjonen dreier seg om: ei verd som ønskjer å vise solidaritet med dei som lever i den umoglege verkelegheita Israel har pressa på dei gjennom dei siste førtifem åra. Det å hindre menneskeleg kontakt er ein del av ambisjonen om å skape full kontroll over livet til det okkuperte folket på ein måte som sikrar stillheita deira, og som kan skunde fram utreise og utvising.

Det er derfor det er så viktig å vidareføre innsatsen med å besøke og rapportere frå verkelegheita på bakken og få fram korleis ein best kan hjelpe dei som lever under okkupasjon. Saman med press frå utsida, hovudsakleg gjennom BDS-kampanjen², er det denne type aktivisme frå det internasjonale samfunnet som best kan hjelpe saka, freden og rettferda i Israel og Palestina.

Utan ein slik innsats vil det einaste gjenverande engasjementet frå Vesten i det okkuperte Palestina vere gjennom den politiske eliten og dagens regjeringar. Dei vil truleg ikkje endre den kursen dei har ført sidan Oslo-avtalen kollapsa. Dei har med fullt vitande valt likegyldigheit og passivitet i møte med den kriminelle politikken på bakken. Media og akademia i Vesten har i all hovudsak hengt seg på. Det er berre dei aktive delane av sivilsamfunnet som arbeider med boikott, sanksjonar og deinvestering (BDS) på den eine sida, og solidaritet med palestinarane på bakken på den andre, som gir håp for eit rettvist og avgjerande vestleg standpunkt for fred og rettferd i det opprivne landet Palestina.

Men det er ikkje berre den okkuperte Vestbreidda eller det kringsette Gaza som treng solidaritet og aktivisme. Flyktningane i Libanon, dei etnisk reinska beduinane inne i Israel og andre palestinske grupper må også knyttast til denne aktive solidariteten.

Denne boka er først og fremst ei handbok i slik aktivisme. Boka gir praktiske råd og ei konsis forståing av sentrale spør-

2 Kampanjen for boikott, sanksjoner og deinvesteringer.

mål i kjernen av Palestina-problemet. Aktivisme av denne typen treng både ei klar forståing av kva ein møter på Ben-Gurion-flyplass, Allenby-brua eller Rafah-kryssinga inn til Gaza, så vel som moglegheita til å vere aktiv på stader som flyktningleirane i Libanon og i det palestinske samfunnet i Israel. Aktivistar treng både ei god forståing av historia og ein frimodig analyse av kva som skjer i dag, og kva folk kjempar for i framtida. Denne boka klarer å gjere alt dette og er svært viktig både for lesarar som tenkjer på å bli aktive for første gong, og for dei som alt er djupt inne i spørsmålet. Slik aktivisme, som denne boka så tydeleg viser, er meir enn noko anna å nekte å vere stille i møte med den umenneskelege undertrykkinga som no går inn i sitt andre hundreår.

Ilan Pappé³, april 2012

3 Ilan Pappé er kjent som en av de nye historikerne i Israel. Som anti-sionistisk aktivist for palestinernes rettigheter har han tidligere skrevet bøker som *The Ethnic Cleansing of Palestine* og *The Forgotten Palestinians*. Hans støtte til akademisk boikott av israelske universiteter førte til at han måtte forlate Israel og stillingen ved universitetet i Haifa. Han er i dag professor ved universitetet i Exeter, England.

Rashedieh flyktningleir i Sør-Libanon

FORFATTERENS FORORD: Å VÆRE MENNESKE

Hver gang hun fortalte meg om ham
Oppdaget jeg et land langt der borte
Jeg ble aldri født der
og skrev det aldri inn i noe dikt
Hver gang hun fortalte meg om sola hans
Om fugler som sang navnet hans
Og om Guds nåde som strømte
som en elv i blodet hans
Hver gang hun fortalte meg
om hans frykt som en vinge omkring oss
Og om drømmen hans om en kjærlig morgen som forsvant,
Vi kaller på ham, han kommer, som fugler kommer til oss
Hver gang hun fortalte meg om trær som flyter som vannet
i ordene hans
Om stemmen hans
hans opphøyde bønner
og om hans hemmelighet ved livets slutt
stolt av hans månelys, hans sønner og døtre
Hver gang hun fortalte meg om havet i brystet hans
Om palmens makt i hans avsnitt
og hans drøm om tredve bokstaver satt sammen
for å skrive navnene våre, akkurat som et barn
i skriveboka si
Jeg forestilte meg at faren min diktet
og at vi ikke var noe annet enn noen av diktene hans

– *Ibrahim Nasrallah*

Hvorfor denne boka?

Det var en tilfeldighet som gjorde at jeg dro til Palestina. Jeg var 17 år gammel og nyinnmeldt i Rød Ungdom etter å ha vært vitne til et fyrverkeri av en skoledebatt på Kongsbakken videregående skole i Tromsø. Det åpnet en helt ny verden for meg. Jeg kastet meg over det jeg kunne finne som ville hjelpe meg med å sette bitene på plass i min nye identitet som revolusjonær kommunist. Det gjorde at jeg kom over partiavisa *Rødt Nytt* hvor det helt bakerst var en liten annonse, med enda mindre skrift, av Palestinakomiteens Faglige Utvalg. Den spurte om jeg ville dra til Palestina. Akkurat da hørtes Palestina kjent ut på en måte, men jeg hadde ingen forutsetninger for å vite om jeg egentlig ville dra. Jeg hadde tross alt aldri lest noe om hva som foregikk der. Likevel ville jeg ikke miste sjansen til å få hele 10 dager fri fra skolen. Så jeg tok en rask telefon, og etter mye masing og krokodilletårer klarte jeg å overbevise foreldrene mine om at det var rett for meg å dra ned.

Jeg hadde for så vidt skjönt at Palestina var «bra» og Israel var «dårlig», men noe mer hadde jeg ikke fått med meg. Det måtte uunngåelig føre til noen svært pinlige tabber. Som da vi møtte PGFTU, palestinsk LO, og presenterte oss for vertskapet. Ikke helt stødig i engelsk, var jeg svært nervøs og usikker på hvordan man uttalte Palestina, så ut i fra min egen logikk på den tiden var det best å si: «Hei, jeg heter Erik og dette er første gangen jeg er i Israel.» Palestinerne i PGFTU pratet ikke noe mer med meg på den turen.

Det jeg opplevde på turen, var et hardt og brutalt slag i ansiktet. Aldri kunne jeg ha forestilt meg de umenneskelige lidelsene palestinerne må leve med hver eneste dag – fra krybbe til grav. Da dagen var omme, var de andre turdeltakerne enige om at én ting var å lese om okkupasjonen i bøker og aviser – en annen ting var å se den med egne øyne. Som sagt, jeg hadde aldri rørt ei bok som beskrev denne konflikten – jeg var lammet av sjokk.

Dette sjokket førte til at jeg seinere har reist gjentatte ganger

til Palestina. Enten som reiseleder for Palestinakomiteens Faglige Utvalg eller helt alene – med et kamera, ei notatblokk og noen klesskift i sekken. I løpet av alle disse turene har jeg prøvd meg fram og feilet. Jeg håper du, leseren av denne boka, skal klare å unngå noen av disse tabbene.

Dette er ikke en hvilken som helst reisehåndbok. Dette er en politisk bok, skrevet av en forfatter som har valgt side: Mot okkupasjon, mot undertrykking og for menneskeverd. Å skrive ei reisehåndbok hvor man ikke tar hensyn til den virkeligheta som palestinerne lever under, er å fraskrive seg et moralsk ansvar. Du vil derfor bli skuffa om du har kjøpt denne boka for å finne de fine hotellene og restaurantene.

Aktivisten reiser ikke til Palestina for å redde palestinerne, gi dem frihet og gjøre slutt på okkupasjonen for dem, men for å kunne påvirke opinionen i Norge. Ved å berette om det en har sett – om forholdene, okkupasjonen og undertrykkinga – prøver aktivisten å påvirke nordmenn til å støtte opp om palestinerne kamp for frihet. Aktivistene skiller seg dermed fra bistandsarbeiderne ved at de ikke stiller seg nøytrale, men heller tvert imot tar en aktiv stilling i konflikten. Det er derfor et avgjørende skille mellom solidaritet og bistand. Aktivismen og solidaritetens grunnlag er kampen for felles interesser – den vil mer enn å spre det norske sosialdemokratiet til resten av verden. Gud har tross alt aldri vært norsk.

Bertolt Brecht beskrev det i «Die Nachtlager» («Herberget») da han skrev om mannen i New York som tilbød noen hjemløse et sted å overnatte:

Noen mennesker har et sted å sove
for en natt blir vinden holdt borte fra dem
snøen, tiltenkt dem, faller på gata
Men verden blir ikke dermed endret
Forholdet mellom menn forbedrer seg dermed ikke
Utbyttingens alder blir ikke dermed forkortet

Hvorfor akkurat Palestina?

Fra apartheidsystemet ble innført i Sør-Afrika, tok det hele 23 år før FNs generalforsamling fattet et vedtak som gikk inn for boikott. 6. november 1962 vedtok FN resolusjon 1761, og dagen etter ble Nelson Mandela fengslet av regimet. Svært mange av landene fulgte opp dette vedtaket, men slett ikke alle. Spesielt handelspartnerne til Sør-Afrika – Storbritannia, Frankrike og USA – var seint ute med å iverksette tiltak for å stoppe det menneskefiendtlige systemet. Flere år seinere har vi klart å bli kvitt apartheid i Sør-Afrika, men det fortsetter i beste velgående i Palestina.

Til tross for FN-resolusjoner og fordømmelser fra internasjonale domstoler, er det lite konkret som blir gjort for å forhindre Israels framferd mot palestinerne og dens okkupasjon av de palestinske områdene. Det er på grunn av den politiske elitens unnfallenhet at jeg – uansett hvor mye jeg skulle ønske – ikke kan skrive at vi står ved et veiskille. Tvert imot – det er ingenting i dag som tilsier de store endringene på kort sikt. Den eneste tilsynelatende innvirkninga den arabiske våren har hatt innad i Israel for vanlige israelere, er demonstrasjoner for økonomiske reformer – som aldri har inkludert deres palestinske brødre og søstre i parolene. Koloniene blir større og flere, mer og mer jord blir annektert på grunn av Muren, og fanger den palestinske befolkninga i stadig flere enklaver – uten alvorlige reaksjoner fra verdens ledere.

Det er svært illustrerende – og deprimerende – når den israelske fredsaktivisten, Jeff Halper, konstaterer:

«Jeg tror det som skjer nå, er at Israel i dag stort sett har fullført dette. Vi har kommet til et punkt hinsides okkupasjonen. Palestinerne har blitt passivisert og fra Israels perspektiv har hele situasjonen blitt normalisert. Netanyahu dro til Washington for å møte Obama forrige måned (mars, 2012. forf. anm.). Da han kom tilbake, ble rådgiveren hans spurt om hva som var nytt med møtet, og han sa 'dette er første gang i manns minne at en israelsk stats-

minister har møtt en amerikansk president, og den palestinske saken ikke en gang ble nevnt [...]»²

Det er mens vi venter på Sikkerhetsrådet, at vi på grasrota må være aktive – uavhengig av om en er revolusjonær kommunist eller konservativ. Ikke bare for palestinernes skyld: Israel eksporterer nå okkupasjonen ut til resten av verden – dens kontrolltaktikker og våpen til andre konfliktområder. Israelske droner blir brukt i Afghanistan, det brasilianske politiet blir hjulpet med å «passivisere» favelaene⁴, og Kina og Ekvatorial-Guinea får sine hærer trent og opplært av okkupantstaten ved Middelhavets kyst. Israels okkupasjon av Palestina er speilbildet av Vestens årelange undertrykkelse av den 3. verden med vold og makt som fortsetter med uforminsket kraft. I dag Afghanistan og Libya. I morgen Iran. Kampen for en bedre verden begynner i Palestina.

Også israelerne innser dette. Under en fredagsdemonstrasjon i landsbyen Bi'lin på Vestbredden spurte jeg en gammel israelsk mann, som var godt over 60 år, om hvorfor han demonstrerte mot sitt eget land. Han sa det så enkelt som at: «Det handler om å være menneske.» Det betyr at akkurat du har et ansvar. Et ansvar for å endre verden. Men ikke vær redd, du har aldri stått alene ovenfor en slik vanvittig oppgave. Vi er millioner over hele verden som roper ut: «Vær realistisk. Krev det umulige!» Det er med deg at alt må begynne.

Om bokas struktur

Kartet må stemme overens med terrenget. Det har derfor vært en prøvelse å skrive om en konflikt hvor terrenget er i konstant endring. Det har med andre ord vært en kamp mot klokka hvor det jeg har skrevet, kan være utdatert om noen dager, uker eller måneder. Kanskje allerede i morgen. I bakhodet har jeg hatt den stakkars masterstudenten som skrev ferdig oppgaven om hvorfor det aldri kunne bli politisk endring i de arabiske lan-

4 Favela er et begrep som brukes i Brasil om slumområder eller fattigkvarter.

dene, da den arabiske våren brøt ut. Derfor har det blitt forsøkt å nevne klokkeslett og priser så lite som mulig, ettersom dette er i konstant endring.

Boka er delt opp i tre forskjellige deler:

Del 1 tar opp det rent praktiske. Hvordan en forbereder seg, kommer seg inn/ut av Palestina (Vestbredden og Gaza), reisetips under turen, forholdsregler om en situasjon eskalerer, og sist, men ikke minst: tips om hvordan man kan gjøre et viktig og seriøst etterarbeid når en har kommet hjem igjen.

Del 2 tar for seg situasjonen i Palestina nå i 2012, og spenner fra riving av hus og forholdene i Jordandalen til flyktningeproblemet. På slutten av hvert kapittel vil det stå kort om hvilke organisasjoner man kan involvere seg i, om man vil jobbe tettere opp mot et spesielt tema. I kapittelet om flyktningene vil for eksempel Palestinakomiteens arbeid i den palestinske flyktningleiren i Rashedieh, Sør-Libanon, bli omtalt.

Del 3 diskuterer hva Norge må gjøre for å bli en reell pådriver for et fritt Palestina. Det er like mye for å sette fokus på Norges involveringer i okkupasjon, som for å skape en debatt om hva som må gjøres videre i kampen for et fritt Palestina.

I midten av boka er det et bredt utvalg med kart som viser okkupasjonens utvikling og situasjonen i dag.

Hvert kapittel innledes med et dikt eller utdrag skrevet av palestinske forfattere. Jeg håper det leder den norske leseren inn i en annen litterær virkelighet som stort sett har blitt oversatt i Vesten. Samtlige dikt, bortsett fra Suheir Hammad, er gjendiktet av undertegnede fra arabisk – Suheir Hammad er palestinsk, men født og oppvokst i Brooklyn, New York, og dikter på engelsk. I oversettelsesarbeid er det alltid rom for personlige tolkninger, og det er ikke nødvendigvis alle som vil være enige i de grepene som er tatt. Jeg vil være ydmyk for innspill angående dette. Det står kort om disse forfatterne i samme supplement med et håp om at du skal oppsøke og finne like mye glede i verkene deres som det jeg har hatt.

Steinkasting i Bîlin

DEL 1: FØR AVREISE

KAPITTEL 1: FORBEREDELSE

Jeg vet du ikke liker at noen av oss snakker om ham, jeg vet ...
Men hvorfor tror du han gjorde det?
Alt er over nå, og vi har ikke noe håp å få tilbake ...
Men hvorfor gjorde han det?
La oss spørre, hvorfor?
Jeg kommer til å fortelle deg hvorfor ...

– *Ghassan Kanafani*